

VEJENES UDVIKLINGSHISTORIE I DANMARK.

Af J. T. Lundbye.

En Opgave, som den historiske Forskning hidtil næsten fuldstændig har ladet ligge, er Tegningen af Kort over svundne Tidens Vejforbindelser, skønt det er indlysende, hvilken Betydning saadanne Kort vil kunne faa som Hjælpemiddel for anden historisk Forskning. Hvis man stiller sig tvivlende overfor det Spørgsmaal, om det vil være muligt at tegne saadanne Kort, kan der straks henvises til det store og interessante Arbejde, som Museumsdirektør, Dr. phil. *Sophus Müller* har udført paa dette Omraade for Oldtidens Vedkommende, idet han har paavist en Mængde Færdselslinjer fra Oldtiden, langs hvilke man paa den Tid har lagt Gravhøjene, og som altsaa nu markeres af disse Høje. Nogle af disse Færdselslinjer har holdt sig lige til vore Dage; men andre Steder har Forholdenes Udvikling medført, at man har faaet nye Maal for sine Vandringer, hvorfor de gamle Veje er blevne glemte og overgroede, og Færdslen har banet nye, der kortere og lettere førte til Maalene. Hvis disse forholdsvis hurtigt forandrer sig, holder Færdselslinjerne sig ikke ret længe; men hvor Maalene i Aarhundreder, maaske endog i Aartusinder, er de samme, vil Færdselen efterhaanden sætte sig en Mængde tydelige Spor af forskellig Art, saa at man forholdsvis nøjagtigt kan rekonstruere den gamle Færdselslinje, naar man lærer at tyde de forskellige Spor.

Det Materiale, som der skal arbejdes med ved Konstruktionen af disse Kort, er i højeste Grad forskelligt; men først og fremmest gælder dette om selve Terrainet. Vandføringen i en Aa kan have ændret sig og være bleven mindre i Tidens Løb, og Søerne kan være blevne til Moser og Enge; men selve Aadragene eksisterer som i de svundne Dage og angiver, hvor der har været impassabelt, før Landet kultiveredes, og der sørgedes for en rationel Vandafledning. Disse Aadrag har man saa godt som mulig undgaaet. Hvor Kjædragene langs Aaerne er kilometerbrede eller endnu mere, som f. Eks. Aamosen ved Halleby Aa paa Sjælland og mange andre Steder, er der jo ganske impassabelt baade Vinter og Sommer; men selv om der ingen Moser og Kjær findes langs Vandløbene, vil disse ofte om Vinteren eller i Regnperioder gaa over deres Bredder, saa at der dannes Færdselshindringer. De naturlige Vejlinjer undgaar derfor Vandløbene, idet de følger langs *Vandskellene*, og ved at opsøge Vandskelslinjerne paa Kortene og gaa dem igennem i Terrainet kan man danne sig en Forestilling om deres Brugbarhed som Hovedfærdselsveje. — Disse højtliggende Veje frembyder ogsaa en anden Fordel paa en Tid, hvor man ikke har haft Kort at gaa efter, idet man lettest orienterer sig oppe paa Højderne og her bedst kan holde Retningen, naar det gælder om at finde Vej gennem fremmed Terrain ad ikke fuldkommen banede Veje. Hvor længe man saa har holdt fast ved disse Vandskelslinjer som Hovedfærdselsveje er naturligvis ret forskelligt og afhængigt af, hvor bekvemt de laa for Færdselen; hvis de har et meget bugtet Forløb, foraarsager de store Omveje, naar man skal tilbagelægge større Strækninger; men hvis de er næsten retlinede, kan de have holdt sig som Hovedfærdselsveje gennem Aarhundreder, saaledes som den gamle Oksevej gennem Jylland i store Træk følger Vandskellet mellem Vesterhav og Kattegat fra Viborg helt ned gennem Sønderjylland. Mange af de gamle Herrebyer ligger Landet over paa Hovedvandskellene, og disse Byer er naturligvis voksede op, hvor Befolkningen plejede at færdes.

Blandt Fortidslevningerne i Danmark findes ikke saa faa gamle Diger og Volde, der er Vejspærringer, som ved forskellig

Tid er lagt tværs over Vejene, som Regel ved Enderne støttende sig til Søer og Lavninger, som frembød Hindringer for Hærafdelingers Fremtrængen. Langs den omtalte Oksevej i Jylland findes saaledes, foruden Danevirke, Margrethediget lige Syd for det Sted, hvor Vejen passerer Vandskellet mellem Skjern Aa og Guden Aa og Kong Knaps Dige tættere op imod Viborg. Disse gamle Befæstningsanlæg angiver, hvor der har været Færdselsveje, som man har villet forsvarer, og det, at de findes paa Hovedvandskellene, angiver, at disse har været Færdselsveje.

Fig. 1. Vandskelsveje i Tune Herred, Sjælland.

Fra disse Hovedfærdselsveje har der ført Sideveje ned langs sekundære Vandskel eller Slugter og Dale, hvor disse har været tørre, til Bebyggelser langs Aaer, Søer, Fjordvige, og hvor man ellers har fundet det passende at bosætte sig; en simpel Vejfigur, som vi endnu kan finde tydelige Spor af i det nuværende Vejnet, f. Eks. i Tune Herred paa Sjælland (Fig. 1), idet Bebyggelserne og derfor ogsaa Vejforbindelserne mellem dem har holdt sig omtrent paa samme Sted siden Oldtiden.

Hvor Forholdene har tilladt en Passage over Aaløbene, har man etableret en saadan, naar de Bebyggelser, der laa paa begge Sider af den, ønskede at komme i nærmere Berøring med hinanden, og som Overgangssted udsøgte man sig da de Steder, hvor Vandløbet havde mest Fald, idet Vanddybden her paa Grund af den større Hastighed som Regel vil være mindre og Bunden vil være fast, thi ellers vilde den store Hastighed have bortskaaret saa meget af den, at Hastigheden omtrent blev ens overalt.

Paa Grund af Reguleringer og alle de Forandringer, der i Tidens Løb har fundet Sted ved Aerne og deres Løb og Omgivelser, er det jo ikke let nu at se, hvor Oldtidsfolkene har fundet det mest passende og bekvemt at gaa over en Aa, og selv om der endnu kan findes et Vadested i den, er det jo kun muligt at datere det, hvis man fra begge Sider kan finde en Vejlinje betegnet med samtidige Gravhøje, som peger ned imod det, som f. Eks. over Afløbet fra Gundsømagle Sø ved Gundsø Gaard i Nordøstsjælland; ellers maa man prøve, om det ad forskellig Vej er muligt at slutte sig til de gamle Overgangssteders Beliggenhed.

Som Følge af den Hindring, Vandløbene har været for Passagen, er de komne til at danne Skellene mellem de forskellige Herreder og Sogne, og man kan derfor slutte, at hvor et Vandløb maaske kun paa en kortere Strækning holder op at være Herredsskel eller Sogneskel, har der fra gamle Dage været et Overgangssted. Saaledes finder man f. Eks. at Mølleaaen i Nordsjælland baade ovenfor Furesøen og nedenfor Ørholm danner baade Herredsskel og Sogneskel, men ikke mellem Lyngby Sø og Ørholm, idet Virum og Nordsiden af Aaen hører til Lyngby Sogn, og det gamle Lyngby har ligget paa Sydsiden af Aaen. Der ligger her en Række Overgangssteder: Ørholm, der i gamle Dage hed Ørvad, Fuglevad og selve Lyngby, og de mange Gravhøje og gamle Hulveje, der fra Nord og Øst fører ned til Aaen paa dens venstre Bred, lidt nedenfor den nuværende Mølledæmning ved Ørholm, tyder paa, at det ældste Overgangssted er at søge her, og at det saa maaske paa Grund af

en Forandring i Bebyggelsen først er flyttet lidt opad Aaen til Fuglevad og senere længere opad til Lyngby.

Adskillige Steder ligger der ved Vandløb Byer, som ligger paa begge Bredder af dem og altsaa ikke lader nogen Tvivl tilbage om, at der her har været Overgangssted, saa længe Byen har eksisteret; dette er f. Eks. Tilfældet med Sliminge i Bjeverskov Herred ved Sliminge Aa, Jersie i Tune Herred ved Jersie Aa og Mern i Baarse Herred ved Mern Aa, alle paa Sjælland. Her ses det let, at Vandløbet har Navn efter Overgangsstedet, og dette vil man finde gentaget saa tit, at det ligefrem kan benyttes til at opsøge Hovedovergangsstedet over en Aa. Paa Sjælland vil man saaledes finde ved Susaaen, at denne paa en Strækning ovenfor Tystrup Sø, hvor Kirkebyerne Broby og Næsby ligger lige overfor hinanden tæt ved Aaen og gør det meget rimeligt, at der fra gamle Dage har været Overgang, forandrer Navn og paa denne Strækning kaldes Næsby Aa. Denne Navneregulering kan ikke alene anvendes paa Aaløb, men ogsaa paa Sunde, idet f. Eks. det naturlige Overgangssted over Guldborgsund er paa det snevre Sted ved Guldborg og over Øresund ved Øren ved Helsingør.

Hvor intet andet kan give Oplysning om det gamle Overgangssted, kan det maaske være, at et gammelt Voldsted, som i sin Tid er anlagt for at beherske Overgangsstedet, nu fortæller os om sin oprindelige Bestemmelse, idet det ellers vilde have været ganske hensigtsløst at lægge et saadant Værk netop paa dette Sted; dette er f. Eks. Tilfældet paa Sjælland med Voldstedet paa Nordsiden af Ringsted Aa mellem Gjørlev Sø og Haraldsted Sø.

Saaledes kan man paa Kortet sidde og raisonnerer sig til, hvorledes Vejene maa have gaaet; men selv om Slutningerne synes meget sikre, er det dog aldrig nogen Skade at se at skaffe sig Vished om, hvorvidt de gjorde Slutninger nu ogsaa er rigtige. Denne Vished kan man ofte faa ved at gaa Vejene efter i Terrainet, idet man saa kan finde tydelige Spor af dem. Har Stedet aldrig været under Plov, kan Vejsporene staa der ganske tydeligt, saaledes som det f. Eks. ses i Hanherrederne paa

Hannæs, hvor Vejen i sin Tid har maattet op over Bakken mellem den nu inddigede Tømmerbyfjord og en nu udtørret Sø for at naa over Hannæs til Feggesund og videre til Mors (Fig. 2). Men selv hvor der bliver pløjet, kan Vejsporene navnlig paa Bakkeskraaningerne, og hvor Jorden er let og sandet, saa at Regnvandet hjælper til at holde Sporet aabent og maaske gøre det dybere, blive til dybe Hulveje, som først sent pløjes ud.

Fig. 2. Vejspor paa Nordsiden af Hannæs, Hanherrederne.

Saadanne Vejspor findes i Mængde spredt over Landet, det enkelte Spor fortæller ikke meget om, hvorfra det er kommet, og hvorhen det har ført; men samles Oplysningerne om dem, og indlægges de paa Kort, saa at de kan sammenholdes, da vil det kunne lykkes at faa dem til at fortælle et ikke uinteressant Stykke Danmarkshistorie. Lokale Traditioner kan endnu knytte mange Fortællinger til saadanne gamle Vejspor; saaledes hørte jeg ifjor, hvorledes en gammel Mand paa 83 Aar fortalte, at man i hans Barndom fra Nissum Brejning kørte til Thisted over

Ashøj, skønt denne Bakke er 92 m høj, det er Vandskelsvejen, som man endnu den Gang har benyttet; delvis er Landevejen anlagt følgende denne ældgamle Færdselslinje, som her er baade jevn og retlinet, og delvis kan man følge den endnu som Bivej og Markvej; men paa et Stykke nærmest ved Landevejen mellem Hurup og Vestervig er alle Spor udslettede, hvorfor det er godt, at Traditionen opskrives, inden ogsaa den er gaaet tabt. Det vil altid vise sig, at nærmest de nye Veje forsvinder Sporene af de gamle hurtigst, rimeligvis fordi Folk her gerne kører en Omvej, naar de kan komme paa saa meget bedre Vej, og derfor her er mindst konservative og mindst holder fast ved de tilvante Veje.

Kan man saaledes rundt omkring, men navnlig paa Heder, i Skove og paa Bakkeskraaninger finde tydelige Rester af de gamle Færdselsveje, findes de bedst i Aaerne, hvis de her har været medført Dannelsen af Vadesteder, og hvis ikke senere Tiders Aareguleringer har fjernet dem. Hvis Bunden er fast nok til at køre paa, kan Vadestedet blot bestaa i en Udvidelse af Aalejet, saa at Vanddybden bliver mindre, i saa Tilfælde efterlader Vadestedet ikke Spor, medmindre der endnu findes tydelige Mærker af Nedkørslerne paa en af Aasiderne; men dette er meget ofte Tilfælde, saaledes som det f. Eks. ses flere Steder ved Lindenberg Aa i Jylland. Har Bunden derimod ikke været tilstrækkelig fast, eller har man ønsket at færdes tørt over Vandløbet, har man udkastet ofte endog store Mængder Sten i Vandløbet, og disse Stensamlinger findes der ofte Rester af endnu i Aaerne trods gentagne Reguleringer. Her kan man ogsaa med Held ty til den lokale Tradition, idet man kan finde endnu levende Mænd, som kan fortælle om, at de har været med til ved Reguleringsarbejderne at bortkøre saa og saa mange Læs Sten fra det gamle Vadested, paa hvilken Maade jeg f. Eks. har faaet Beliggenheden af et gammelt Vadested paa Sjælland mellem Kværkeby og Vigersted paa Sjælland konstateret. Et andet Sted har en Mand fortalt mig, hvorledes Aaen ved Reguleringen er bleven omlagt; men at Vadestedet endnu fandtes i hans Have, hvor han viste mig det paa flere Steder ved at grave et Par

Spadestik ned. Jeg har selv set, hvorledes et Vadested paa Sjælland ved Halleby Aa mellem Uggerløse og Stenmagle har været gravet frit, og nogle Maaneder senere, da jeg igen passerede Stedet, var Stenene forsvundne og antagelig igen at finde i Vejskærverne langs Landevejen, Skal Levningerne af de gamle Vadesteder, som naturligvis kan fortælle os mest om de svundne Tiders Vejforbindelser, eftersøges og kortlægges, da er det høje Tid, at Arbejdet gøres, inden Stenene og derved Sporene af dem forsvinder ligesom Stengærderne.

Enkelte Steder kan man finde store Vejdæmninger, der er lagt ved Kærene, hvor det ellers ikke var muligt at komme over disse, f. Eks. i Nordsjælland over Værebro Aadalen midt imellem den nuværende Øvre Værebro og Nedre Værebro, idet denne Aadal med sine vidtstrakte Mosedrag ellers var impassabel helt oppe fra Maaløv og ned til Roskilde Fjord; her findes mellem Maaløv og Bringe et gammelt Vadested paa et Sted, hvor en Kæmpehøj paa Siden af Bakkeskraaning og tæt ved Vadestedet kunde tyde paa, at dette stammer fra Oldtiden, og hvad Aanavnet angaar, da findes Kirke Værløse og Lille Værløse tæt ved, saa at man let kan tænke sig en nu forsvunden Bebyggelse med Navnet Vær, der har givet Aaen Navn efter Overgangsstedet.

Naar det saaledes ses, at man maaske endog ret tidligt er begyndt at udføre større Kunstanlæg, hvor det gjaldt om at skaffe Passage over et Vandløb, ligger det nær at spørge, om der da ikke ogsaa andre Steder har været udført Kunstanlæg for at lette Samfærdselen. Dette har der sikkert ogsaa, og man kan heller ikke tænke sig, at Befolkningen i Broncealderen, der ikke veg tilbage for at udføre de store Jordarbejder, som Opkastningen af Gravhøje er, ikke skulde have forstaaet at udføre Jordarbejder, som havde til Hensigt at lette Færdselen; men senere Tider har saa at sige levet og færdedes oven paa disse Arbejder og derved vanskeliggjort at se, fra hvilken Tid de stammer; ved en maalbevidst Undersøgelse af gamle Vejspor og Færdselslinjer rundt i hele Landet, vil der sikkert komme et og andet af denne Art for Dagens Lys. Der findes rundt omkring,

har jeg allerede truffet, forskellige Sagn om gamle Veje, der her paa Sjælland synes at tilskrives Valdemar Atterdag, f. Eks. en Vej ved Skjoldnæsholm, der kaldes Valdemarsvejen, og som af forskellige Grunde gør Indtryk af afgjort at være et maalbevidst udført Ingeniørarbejde. En Indsamling af disse lokale Sagn er ogsaa af Interesse, selv om de maaske kan synes naive; naar de sammenholdes med hinanden, kan de nok komme til at fortælle noget.

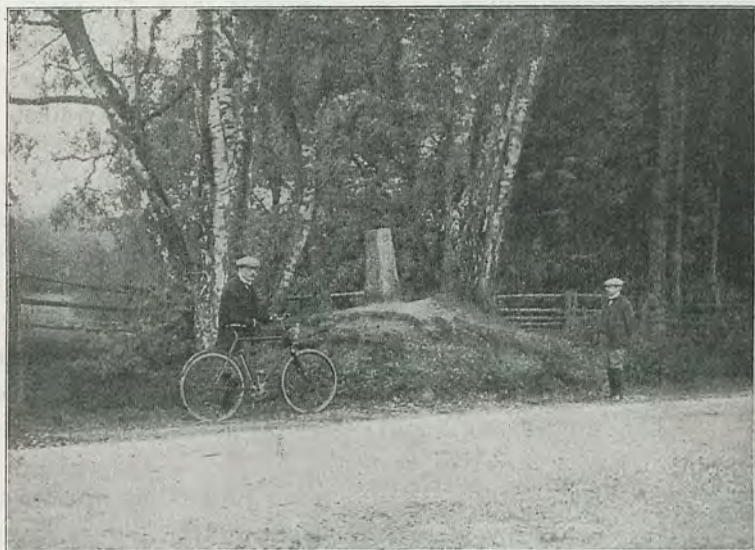

Fig. 3. Milesten fra Ole Rømers Opmaaling af Vejene.
Ved Egelund, mellem Hillerød og Fredensborg.

I den historiske Tid er der sikkert udført en Del Vejanlæg; men deres Historie er aldrig skrevet, skønt en Del Materiale maa kunne samles ad forskellig Vej. Gamle Kroprivilegier vil kunne oplyse om, hvor man har færdedes og derfor trængt til Mad og Drikke og Husly, og enkelte Steder vil man maaske kunne finde nogle af de gamle Milestene, der blev sat i 1698 ved den første Opmaaling af Landevejene, som *Ole Rømer* lod foretage.

Jeg har saaledes fundet to af dem, nemlig en imellem Hillerød og Fredensborg paa den nuværende Landevej lige ved Indkørslen til H. M. Enkedronningens Ejendom Egelund (Fig. 3); her er Jordhøjen bevaret og en raat tilhugget Sten uden Bogstaver eller Tal oven paa Højen; men den Stensætning der oprindeligt har været ved Foden af Jordhøjen for at skaane den mod Paa-kørsel er fjernet i Tidens Løb. Den anden Milesten findes i Nyrup Hegn, hvor Jordhøjen med Stensætning omkring er fuldstændig velbevaret; men Stenen paa Toppen af Højen er her fjernet. Flere andre Steder i Nordsjælland staar der Sten, der ved en nøjere Undersøgelse maaske kan sættes i Forbindelse med denne Opmaaling. Disse gamle Minder om den første Opmaaling af vore Veje burde fredes, inden de helt forsvinder.

Inde i Nyrup Hegn ved Helsingør findes paa store Strækninger endnu bevaret den gamle Landevej, som blev benyttet lige til Anlægget af den nu eksisterende Landevej imellem Hørsholm og Helsingør, og der ligger endnu paa den gammel Bro-lægning af store utilhugne Marksten, mindende om Bro-lægningen i gamle Gader og Gaarde; ogsaa saadanne Vejstrækninger, der viser en forbigangen Tids Vejteknik, burde fredes, hvilket i dette Tilfælde meget let kunde ske, da det kun drejer sig om en Vejstrækning, der har lokal Betydning for en Skov, der tilhører Staten.

En anden endnu ældre Vejstrækning findes lige i Nærheden heraf, det er en Stump af den gamle Strandvej, som ligger i Egebæksvang langs den nuværende og lige ved den, kun skilt fra den ved en Række smaa Villaer (Fig. 4). Naar man er flyttet ud fra Skoven til den nuværende Vej og af hvilken Grund, ved jeg ikke; men maaske det kan oplyses gennem Arkivstudier og Undersøgelse af gamle Regnskaber. Denne Vej har ikke været befæstet som den gennem Nyrup Hegn, men kun en Jordvej, og den er sikkert en udmærket Prøve paa, hvorledes Jordvejene har været, indtil man omkring 1800 begyndte Bygningen af de lange lige Landeveje og gennem indkaldte franske Vejingeniører lærte at bygge rationelt befæstede Veje. Da ogsaa

dette gamle Vejstykke ligger i en Statsskov, vil Fredningen af det heller ikke støde paa større Vanskeligheder.

Langs Køge Bugt, hvor den gamle Køge Landevej har gaaet ude langs Vandet og stadig benyttes som Vej fra København til Hundige lige Syd for Lille Vejleaa, kan man ogsaa længere mod Syd finde Strækninger af den gamle Vej, der er ret velbevarede; men den meget stærke Villabygning paa denne Strækning i de senere Aar vil antagelig faa alle Spor her udslettede inden alt-

Fig. 4. Gammel Strandvej i Egebæksvang, Nordsjælland.

for længe. Saaledes kan der sikkert rundt omkring findes mange Vejlevninger, hvis Kortlægning og nærmere Undersøgelse vil kunne frembyde adskilligt af Interesse.

Hvor alle Spor er forsvundne, kan Navne give Oplysninger om de udslettede Veje, saaledes er de gamle Kronavne mange Steder bevarede, selv om Vejen nu er nedlagt og Kroen ligeledes eller flyttet, dette gælder saaledes den gamle Køgekro ved Kildebrønde Strand; andre Steder træffes en Gaard, der ved nærmere

Eftersyn viser sig at være den gamle Kro, der nu er bleven almindelig Bondegaard, men netop derfor har faaet Lov at staa uden Modernisering, saa at den kan vise, hvorledes en Kro i de gode gamle Dage saa ud, en saadan findes f. Eks. paa Sjælland ved Grønnehjerg Gaard mellem Hvalsø og Torstrup.

I Nordsjælland træffer man gentagende Gange paa Navnet Porthus, nemlig ved Nordsiden af Tokkekjøb Hegn, to Gange ved Landevejen mellem Hillerød og Helsingør og endelig Kildeport Hus i Gribskov ved Holdepladsen af samme Navn. Disse Navne maa sikkert skrive sig fra de gamle Porthuse ved Indkørslerne til Kongens private Veje, og den Kilde, som Navnet i Gribskov viser hen til, er Helene Kilde, idet Kongerne havde en privat Vej ud til Tisvilde, og jeg tror, at det blandt de nu eksisterende Veje at muligt at paavise, hvilken det har været.

En helt anden Vej, ad hvilken man ogsaa vil kunne faa meget værdifulde Oplysninger til Belysning af Spørgsmaalet om, hvorledes Færdselsvejene til forskellig Tid har gaaet, er en Under søgelse af alle lokale Ejendommeligheders geografiske Udbredelse. Samfund, der har staaet i livligt Samkvem, vil paavirke hinanden i enhver Henseende, saa at man vil træffe Ligheder og Paavirkninger i alle daglige Forhold, f. Eks. i Byggemaade, Klædedragt, Sprog, Husgeraad; og Studiet af Samfærdselsvejene og deres Betydning kan altsaa saa at sige udstrækkes til ethvert Felt, hvor det endnu er muligt nøje at stedfæste den Viden, man har, om disse Forhold til forskellig Tid. Det er kendt nok, at paa afsides Øer og Halvøer langt fra de store Hovedruter har lokale Ejendommeligheder holdt sig længst, f. Eks. paa Refsnæs, hvor Færdslen nok er gaaet tæt forbi, men ikke direkte igennem, man er sejlet til Bunden af Kalundborg Fjord og til det gamle Korshavn i Saltbæk Vig; men Befolkningen paa Refsnæs har levet ret isoleret, skønt de kunde se Skibene sejle forbi, fordi man kun kom ud til deres Land, naar man direkte havde et Ærinde hertil.

Men det at tegne Kort over de gamle Veje er ikke Maalet, et saadant Vejkort skal være et Middel til at trænge ind i svundne Tidens Begivenheder og Tankesæt; er Kortet der, kan af det

meget læres langt tydeligere, end man kunde læse det af en Bog. Man vil f. Eks. pludselig forstaa, hvorfor man midt i den store Gribskov i Nordsjælland kan finde en ret stor Borgplads, thi Kortet (Fig. 5) viser, at den gamle Hovedfærdselsvej fra Nakkehoved og Landingsstederne ved Mundingerne af Søborg Sø Afløb og Esrom Aa, Gilleleje og Hulerød, har fulgt Vandskellet ned gennem Gribskov, og at Borgen netop her havde en ud-

Fig. 5. Gamle Færdselsveje i Nordsjælland mellem Arresø og Esrom Sø.

mærket Beliggenhed, naar det gjaldt om at beherske en saadan vigtig Hovedfærdselsvej, thi Stedet er valgt lige Syd for det Sted, hvor en Sidevej fra Hesselbjerg og Landingsstedet ved Mundingen af Højbro Aa, det nuværende Raageleje, er stødt til den anden Vej, saa at Borgen paa en Gang kunde hindre Sørøvere, der var gaaet i Land paa Kyststrækningen mellem Raageleje og Hulerød i at trænge længere ind i Landet end til Esrom Sø.

Saxo fortæller hvorledes Roskilde blev angrebet af Venderne, der gik i Land Øst paa i Sjælland; det har naturligvis været i Køge Bugt, og da en Vandskelsvej fører fra Karlslunde Strand over Tune til Roskilde (Fig. 6), forstaar man let, at der ogsaa paa dette Sted ude ved Vandet er fundet Levninger af en gammel Befæstning, som har skullet dække Roskilde mod Angreb fra denne Side, Her har der antagelig ogsaa været et godt Landingssted, inden Vigen ud for Karlstrup forvandlede til de nuværende Moser, ved at Klittangen, Jernen, fra Syd voksede frem og lukkede Munden. Maaske er det denne Lukning, der har gjort det umuligt mere at have Vagtskibe liggende i

Fig. 6. Vejforbindelse mellem Roskilde og Landingssted ved Køge Bugt.

Køge Bugt, som har faaet Absalon til at henlægge Vagtskibenes Plads til Stedet for det kommende København og i den Anledning at opføre den første Borg her.

Saaledes kan et Vejkort overalt kaste nye Strejflys over Historien, og det vilde være meget ønskeligt, om alle, der kunde give disse Bidrag til Konstruktionen af et saadant, vilde tage Opgaven op; men navnlig ude i Marken, hvor der er Fare for, at en mere intensiv Dyrkning eller store nye Anlæg vil fjerne de Spor, der hidtil har holdt sig gennem Aarhundreder. Da mange af disse Bidrag naturligt kun vil omhandle en enkelt

Iagttagelse, en mundtlig overleveret Tradition eller lignende, egner de sig jo ikke til Offentliggørelse, inden de er samlede og bearbejdede; men da var det en Opgave for Dansk Historisk Fællesforening at samle dem, og naar Materialet bliver tilstrækkelig fyldigt at give dem den rette Bearbejdning, hvor der da haade bliver Tale om Løsning af historiske, arkæologiske, geologiske, geografiske og tekniske Spørgsmaal.

Hensigten med disse Linjer har været at vække Interesse for en efter min Mening meget vigtig Opgave, der er saa omfattende, at en nogenlunde fyldig Løsning ikke kan ventes at foreligge i en overskuelig Tid, uden at man formaar alle Interesserede, der i Embeds Medfør eller for deres Fornøjelse færdes rundt i Terrainet, til at have Opmærksomheden henvendt paa disse Ting, eller dem som ved Studier finder Optegnelser, gamle Kort, Regnskaber eller lignende, der kan fortælle noget af Interesse for denne Sag, til at gøre Optegnelser derom og godhedsfuldt henlede den historiske Fællesforenings Opmærksomhed derpaa. Naar jeg hidtil har talt med nogen om Sagen, har jeg altid mødt stor Interesse, og det er derfor mit sikre Håab, at min Tanke maa faa en god Modtagelse og føre til gode Resultater.

STEDNAVNEUDVALGETS KONTOR.

Af Gunnar Knudsen.

Stednavneudvalget, hvis Virksomhed tidligere har været omtalt her i »Fortid og Nutid«, har i flere Aar levet under mindre gode Pladsforhold. Udvalget havde i Matrikulsarkivet velvilligt faaet overladt Arbejdsplads og Reolplads, men de stadig voksende Samlinger maatte magasineres i Pakker, og det blev mere og mere besværligt at benytte dette Stof.

Allerede i 1915 begyndte Udvalget derfor at virke for at faa indrettet et særligt Lokale til Arbejdet med Stednavnene.